

УДК 35.073.5

Перспективи впровадження в Україні досвіду зарубіжних країн щодо стимулювання місцевого економічного розвитку

О.О. СОКОЛОВСЬКА, М.В. СЕМЕНОВ

Дніпропетровський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президенті України,
м. Дніпропетровськ, Україна, E-mail: anaskosok@ukr.net

Авторське резюме

У статті висвітлюються особливості місцевого економічного розвитку України, аналізуються сучасні підходи до стимулювання економічного зростання на місцевому рівні. Визначено комплекс механізмів стимулювання регіонального та місцевого розвитку, вплив фінансових та інвестиційних важелів на динаміку економічного зростання на місцевому, регіональному рівнях. Запропоновано набір рекомендацій, спрямованих на реалізацію та оптимальне використання ресурсного потенціалу місцевого розвитку, формування сприятливого інституційно-правового середовища місцевого розвитку, стимулювання співробітництва на рівні територіальних громад та міжрегіонального співробітництва, підвищення результативності управлінського впливу місцевої влади на соціально-економічний розвиток території.

Також у статті розглядаються перспективи та сучасні концепції місцевого економічного розвитку зарубіжних країн. На основі їх аналізу автор виділяє сучасні вимоги щодо управління на місцевому рівні та акцентує на необхідності цілеспрямованого розвитку та використання внутрішніх ресурсів кожної громади.

Ключові слова: територіальна громада, місцевий економічний розвиток, підрозділ з економічного розвитку, ресурси, потенціал, управління.

Prospects of Ukraine in foreign countries experience on promotion of local economic development

О.О. SOKOLOVSKA, M.V. SEMENOV

Dnepropetrovsk regional institute of public administration, the National
academy of public administration, office of the President of Ukraine,
Dnepropetrovsk, Ukraine, E-mail: anaskosok@ukr.net

Abstract

This paper highlights the features of the local economic development of Ukraine, analyzes current approaches to stimulating economic growth locally. The complex mechanisms to encourage regional and local development, the impact of financial and investment leverage the dynamics of economic growth at the local, regional level. A set of recommendations for implementation and optimal use of the resource potential of local development, creating a favorable institutional and legal framework of local development, promotion of cooperation at the level of local communities and regional cooperation, improving the performance of managerial influence local authorities for social and economic development of the area.

Also, the article discusses the prospects and current concepts of local economic development abroad. Based on their analysis of the author identifies the requirements of modern local governance and emphasizes the need for focused development and use of internal resources of each community.

Keywords: territorial society, local economic development, resources, potential, management, department for economic development.

Постановка проблеми. Місцевий економічний розвиток (МЕР) – це процес, від якого виграє вся громада включно з місцевою владою, бізнесом і громадянами. Конкуруючи з іншими містами в створенні найбільш сприятливого середовища для бізнесу, що включає інфраструктуру та послуги якомога вищої якості за якомога нижчу вартість для підприємств, міста можуть забезпечити значний розвиток існуючого бізнесу, стимулювати створення нових підприємств і залучати інвестиції. Наявність більш якісних послуг та інфраструктури дозволяють підприємствам встановлювати нижчі ціни на продукцію та послуги, що сприяє збільшенню обсягів продажу, створенню робочих місць та податкових надходжень. Збільшення податкових надходжень в результаті зростання бізнесу та більшої зайнятості означає, що міста можуть, в свою чергу, підвищити якість послуг та інвестувати в розвиток інфраструктури, стаючи таким чином ще більш привабливими для бізнесу та далі підвищуючи якість життя своїх громадян.

Мета дослідження. Аналіз перспектив впровадження в Україні досвіду зарубіжних країн щодо стимулювання місцевого економічного розвитку.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблемою підвищення ефективності управління на місцевому рівні займалися такі вітчизняні науковці, як В. Бабаєв, О. Батанов, О. Бойко-Бойчук, Л. Беззубко, Е. Горян, А. Гошко, В. Дзюндзюк, Д. Кольцов, В. Корженко, Ю. Куц, В. Мамонова, Г. Музиченко Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ, Ю. Шаров та ін. Питаннями управління економікою на місцевому рівні займалися такі дослідники, як Дж. Брайсон, Х.А. Інніс, П. Кругман, К. Кларк, П. Де Ла Курт, Ф. Перру, Т. Сван, Ч. Ф. Сейбл, П. Семуел-

сон, А. Скотт, Р. Солоу, Дж. Стігліц, М. Сторпер, Дж. Б. Фішер, Дж. Цейтлін та ін.

Вивченням закордонного досвіду економічного розвитку територіальних громад та питаннями його використання на пострадянському просторі займалися такі українські і російські науковці, як С. Вобленко, І. Володін, В. Єршов, І. Козюра, О. Лебединська, Є. Морозова, Л. Парфьонова, І. Соколова, І. Соскін, А. Ткачук, І. Черник, В. Чиркін, О. Яцунська та ін.

Між тим, і досі в Україні бракує досліджень, спрямованих на визначення ключових принципів та методології місцевого розвитку, яка б дозволяла місцевій економіці активно розвиватися в умовах зтяжної світової економічної рецесії.

Виклад основного матеріалу. У науковій літературі місцевий економічний розвиток (МЕР) визначається як процес зміцнення конкурентної позиції міста і активізації його економічного зростання, підвищення добробуту, створення робочих місць, залучення інвестицій та підвищення якості життя для всіх мешканців громади на основі стратегічного партнерства влади, бізнесу, сектора НУО та інших важливих складових частин громади. МЕР ґрунтується на тому переконанні, що добробут і підвищення якості життя в громадах забезпечується не стільки владою, скільки сектором приватного бізнесу, що залежить від рівня сприятливості місцевих умов для його зростання та забезпечення добробуту. Ключову роль у створенні сприятливого середовища для успішного бізнесу відіграють органи місцевого самоврядування [5].

За останні роки такий підхід до місцевого економічного розвитку у США та Європі набув значного поширення. Це є відображенням суттєвого відходу від практики прямого втру-

чання уряду в справі бізнесу, яка була поширена в США та багатьох країнах Європи протягом тривалого часу в 1960 – 1970 рр., і донедавна в країнах з перехідною економікою в Центральній і Східній Європі.

У минулому управління місцевим і регіональним економічним розвитком здійснювалося шляхом прямого втручання національних урядів в економіку через компанії, контрольовані державою. Як свідчить досвід останніх 20 - 30 років, непрямі методи управління місцевим і регіональним економічним розвитком можуть бути більш ефективними [15]. Розвинувся підхід, що передбачає спрямування цього процесу, в якому органи місцевої влади відіграють вирішальну роль. Наголос тепер робиться на створенні такого сприятливого для бізнесу місцевого середовища, в якому існуючі й новостворені підприємства можуть динамічно зростати, а лідером якого є приватний підприємець.

Ключовими елементами такого середовища є:

- ефективне і постійне партнерство (співпраця) місцевої влади та бізнесу;
- прості й сприятливі для бізнесу законодавчі та регуляторні акти;
- заохочення підтримки бізнесу з боку всіх секторів громади;
- забезпечення навчальних можливостей для підприємців і громадян, які хотіли б відкрити свій бізнес;
- доступність кредитування для підприємств, включаючи мікро -, малі та середні підприємства;
- зручність і доступність місцевої інфраструктури (комунальні послуги, дороги, приміщення для бізнесу тощо).

Органи місцевого самоврядування можуть застосовувати різні підходи до створення більш сприятливого ділового клімату, включаючи:

- підтримку діяльності існуючих

малих і середніх підприємств;

- сприяння створенню нових підприємств;
- забезпечення сприятливого інвестиційного клімату для місцевого бізнесу;
- залучення зовнішніх інвестицій (вітчизняних і закордонних);
- інвестування в матеріальну інфраструктуру (дороги, комунальні служби, нерухомість тощо);
- інвестування в інфраструктуру послуг (розвиток освіти й підготовки робочої сили, системи інституційної підтримки та вирішення регуляторних питань);
- підтримка створення і зростання окремих кластерів бізнесу;
- визначення окремих частин міста для забезпечення регенерації чи зростання.

Більшість дослідників МЕР виділяють п'ять керівних принципів місцевого економічного розвитку:

1. Економічний достаток створюється не місцевою чи національною владою, а приватним бізнесом.

2. Необхідні базові елементи вдалого керівництва:

- здоровий фінансовий менеджмент;
- прозорий процес прийняття рішень;
- співпраця зацікавлених осіб;
- залучення громадян.

3. Ефективні й економічні муніципальні послуги зменшують собівартість продукції в приватному секторі і дозволяють місцевому бізнесу ефективно конкурувати.

4. Інфраструктура – ключовий елемент конкурентної переваги громади.

5. Робочі місця поліпшують загальний добробут громади, а податкові надходження забезпечують надання більш якісних послуг громадянам.

- Робочі місця = Податки
- Податки = Інфраструктура та

послуги. Проте відзначається, що місцеве керівництво, діючи у дусі підприємництва, може забезпечити умови для економічного зростання. Цей погляд цілком відповідає сучасній ідеології підприємницького менеджменту, що застосовується не лише щодо сфер приватного бізнесу, але і щодо державних організацій, включаючи органи влади, які традиційно розглядаються як бюрократичні організації, але які останнім часом усе більш прагнуть вносити у свою організаційну культуру дух підприємництва.

Цілком очевидно, що цей підхід більшою мірою ґрунтується на теоріях організаційного розвитку, ніж на економічних теоріях. «Основне завдання органів управління полягає в тому, щоб якнайкраще використати землю, працю, професійні навички, сировину, виробничу і соціальну інфраструктуру, що знаходяться під їх юрисдикцією. Отже, мудрість влади залежить, крім усього, від того, наскільки добре вона розуміє корпоративну поведінку, спосіб думок і інформацію, якою керуються корпорації» [14].

Підтримка малих і середніх підприємств є особливо важливою справою, оскільки досвід Сполучених Штатів, Канади і Європи свідчить, що близько 80% нових робочих місць створюється завдяки зростанню підприємств, які вже існують у місті. Більше того, недавній досвід Центральної Європи доводить, що міста, які занадто покладаються на одного великого роботодавця або одну галузь, піддають себе економічному ризику. Збалансована й здорова економіка має включати низку різних малих (до 50 працівників) і середніх (до 250 працівників) підприємств, включаючи торговельні, комерційні та підприємства сфери послуг, для задоволення потреб громадян і дивер-

сифікації економіки [13]. Розвиток сфери послуг і торгівлі та підтримка нових промислових підприємств необхідні, якщо міста бажають ефективніше скористатися зі своїх традиційних виробництв. Стабільний розвиток місцевої економіки в перспективі забезпечується створенням і розвитком різних, гнучких і зростаючих компаній.

Успішний довгостроковий економічний розвиток потребує реального партнерства між органами місцевої влади та бізнесовою громадою міста, а довгострокове стратегічне планування надає системний інструмент для управління змінами та досягнення консенсусу в громаді щодо спільного бачення кращого економічного майбутнього. Стратегічне планування – це потужна методика об'єднання лідерів бізнесу та посадовців місцевої влади у приватно-публічне партнерство, що сприятиме поліпшенню ділового клімату в місті та зміцненню його конкурентоспроможності.

Поліпшення конкурентоспроможності міста є ключовою метою будь-якої ефективної стратегії місцевого економічного розвитку. В умовах нової глобальної економіки країни конкурують з країнами, регіони конкурують з регіонами, а міста конкурують з містами, створюючи найсприятливіше середовище, в якому бізнес може розвиватися й зростати. Коли якась мультинаціональна корпорація шукає нових місць для інвестування своїх ресурсів (наприклад, для будівництва нового заводу), вона може знати, в якій частині світу їй хотілося б здійснити інвестицію (наприклад, у Східній Європі), вона може навіть знати країну, куди бажає інвестувати (скажімо, Україна), але далі дуже часто все залежить від міст регіону, які конкурують між собою за цю інвестицію мультинаціональної компанії і які можуть запропонувати для цієї корпорації найпривабливіші

умови інвестування. МЕР є основою подальшого успішного розвитку міст та територій. За останні тридцять років у світі праці, бізнесу й економіки сталися значні зміни. Більшість місцевих компаній у країнах, що розвиваються, та в країнах з перехідною економікою поставлені перед необхідністю розвиватися й адаптуватися до нових форм роботи. В Україні такі зміни сталися протягом останніх 20 років після здобуття незалежності та переходу від командно-адміністративної до ринкової економіки. Нездатність керівництва багатьох підприємств працювати в нових умовах призвела до того, що багато людей на місцях або втратили роботу, або змушені існувати на дуже низьку зарплатню. Зміни у світі та в Україні означають, що стара економічна політика й практика вже не можуть швидко вирішувати проблеми безробіття й низьких доходів (бідності). Потрібні нові стратегії й підходи. Методика місцевого економічного розвитку через партнерство влади та бізнесу вже продемонструвала здатність швидко й ефективно впливати на рівень зайнятості й доходів. Досвід США і Європи показує, що мери, міські управлінці й лідери місцевого бізнесу та громади можуть спільно забезпечувати ефективний місцевий економічний розвиток.

Сьогодні такий підхід до місцевого економічного розвитку широко застосовується у громадах настільки віддалених одна від одної країн як Канада, Австралія, Південна Африка та Словаччина. Не так давно його сприйняли, як одне з найбільш корисних нововведень у Східній Європі, де він допомагає переходу суспільств до ринкової економіки [10]. В Україні за останні кілька років підходи місцевого економічного розвитку успішно практикувалися в кількох громадах, але, завдяки новому визнанню краї-

ни у світі та її зрослому потенціалу в залученні інвестицій та капіталу, настав час для всіх громад України опанувати новий підхід до економічного розвитку, тим самим поліпшивши якість життя своїх громадян.

Актуальним завданням в цьому напрямку є створення підрозділу міськвиконкому з питань місцевого економічного розвитку.

Сьогодні, як і за радянських часів, у структурі виконкомів більшості міст продовжують існувати відділи та управління економіки. Однак в умовах демократії та багатоукладної ринкової економіки ці підрозділи, як і органи місцевого самоврядування в цілому, фактично, не володіють реальними важелями управління діяльністю місцевих підприємств. Як показує досвід місцевого самоврядування країн з розвинутою ринковою економікою, природною функцією органів місцевого самоврядування в цих умовах є не управління економікою міста, а управління місцевим економічним розвитком своєї території, в розумінні створення і підтримання сприятливих умов для розвитку місцевого бізнесу та для залучення зовнішніх інвестицій. Виконання цієї функції потребує, однак, інших підходів і потребує створення в структурі виконкому спеціального структурного підрозділу та організації його роботи на нових, відмінних принципах.

Особливості підрозділу з питань місцевого економічного розвитку. Важливим елементом процесу підготовки до стратегічного планування місцевого економічного розвитку або, принаймні, до його втілення є створення в структурі міської влади професійної команди, яка буде рухати процес планування та в подальшому бути відповідальною за реалізацію та моніторинг.

У довгостроковій перспективі така команда забезпечить спрямований

підхід до створення робочих місць у приватному секторі, зростання економічного добробуту громади, а також розвиток навичок і потенціалу працівників міської влади, залучених до роботи у сфері місцевого економічного розвитку.

Ця команда має бути організована в окремий підрозділ з економічного розвитку – відділ, управління чи департамент (далі – ПЕР).

Створення такого надійного та ефективного підрозділу є перевіреним способом, завдяки якому органи місцевого самоврядування можуть зосередити увагу та координацію на сприянні створенню робочих місць та економічному зростанні в їхніх громадах. Це довгострокова інвестиція з боку міста з метою підвищення його здатності залучати ресурси (підприємців, мешканців, установи, фінанси, капітал, знання тощо), необхідні для економічного розвитку, та узгоджено їх використовувати. Звичайно, міська влада може добре функціонувати і без ПЕР, але якщо місто сподівається успішно конкурувати з іншими містами своєї країни та Європи за ресурси та інвестиції, такий підрозділ необхідний. Як виглядає надійний та ефективний ПЕР? Форма та розмір ПЕР може значно відрізнятись від міста до міста залежно від кількості населення, наявних ресурсів та стратегічного бачення завдань економічного розвитку міста, але основні функції будь-якого ПЕР завжди залишаються тими самими.

Кожен ПЕР повинен мати керівника, безпосередньо підзвітного міському голові. Така структура важлива, оскільки в управлінні діяльністю з місцевого економічного розвитку (такою як переговори з безпосередніми іноземними інвесторами) необхідні швидкі рішення на найвищому рівні, і якщо керівник не може досить швидко отримати таке рішення з при-

чини недостатньої комунікації з мером, місто може втратити певні можливості, якими скористається інше місто, регіон чи країна.

Кожен ПЕР має зосереджувати свою діяльність на таких сферах:

1. Стратегічне планування та менеджмент проектів.

- Створення, адміністрування, підтримка та актуалізація стратегічного плану економічного розвитку.

- Збирання, оцінка та зберігання аналітичних матеріалів, включаючи профіль громади, результати вивчення думки підприємців, опитування населення та SWOT-аналіз.

- Менеджмент та моніторинг впровадження стратегічного плану.

- Адміністрування бази даних проектів стратегічного плану.

- Започаткування, відбір та розробка нових проектів.

- Менеджмент проектів.

- Узгодження виділення коштів на їх впровадження з фінансовими органами.

- Оцінка проектів та ефекту від їхнього впровадження.

2. Маркетинг міста та комунікації з партнерами.

- Розробка, адміністрування та здійснення загальної маркетингової стратегії міста.

- Розробка та адміністрування уніфікованого стилю презентаційних матеріалів міста.

- Розробка маркетингових і рекламних матеріалів.

- Презентація напрямків розвитку громади партнерам.

- Організація участі та презентації міста у відповідних заходах, торговельних ярмарках та виставках.

- Цільовий пошук та встановлення контактів з потенційними інвесторами, установами та організаціями, завдяки яким громада зможе досягти стратегічних цілей.

3. Фінансування проектів з еконо-

мічного розвитку:

- Визначення й оцінка потенційних зовнішніх джерел фінансування (банки, міжнародні донори та проекти, уряд тощо) для здійснення проектів.

- Встановлення зв'язків з представниками зовнішніх джерел фінансування.

- Розробка матеріалів, необхідних для подання заявок на отримання фінансування.

- Розгляд умов отримання фінансування.

- Участь у процесі підготовки і затвердження бюджету з метою виділення ресурсів, необхідних для відповідного забезпечення пріоритетних проектів.

- Фінансова оцінка та аудит виконання проектів.

4. Підтримка бізнесу та інвестицій:

- Координація дій з підтримки бізнесу та інвестицій.

- Презентація напрямків розвитку громади партнерам.

- Функція посередника між підприємцями та місцевою владою.

- Співпраця з організаціями, що підтримують бізнес.

- Замовлення розробки карт, проектування будівель та відведення землі для бізнесу – адміністрування бази даних майна для бізнесу.

- Адміністрування інформаційних послуг для бізнесу.

5. Розвиток людських ресурсів та навчання і перенавчання робочої сили:

- Врахування поточних та очікуваних потреб бізнесової громади, координація зв'язків між підрозділами міської влади, що відповідають за сферу освіти та трудових ресурсів, з ВУЗаами та школами, а також професійними агенціями з метою залучення та/або розвитку більш кваліфікованої робочої сили в місті.

6. Регіональна співпраця та зовнішні стосунки:

- Координація роботи, яка стосується економічного розвитку, з установами та організаціями на регіональному та національному рівні.

- Налагодження та підтримка зв'язків з іноземними організаціями, донорами та інвесторами.

- Участь у впровадженні маркетингових стратегій регіону та держави.

7. Туризм (за вибором):

- Координація заходів, пов'язаних з туристичною галуззю.

- Участь у зустрічах організацій з підтримки туризму.

- Підтримка здійснення туристичних проектів третіми сторонами.

- Менеджмент здійснення туристичних проектів, ініційованих або фінансованих містом.

Персонал ПЕР за кількістю населення	
Населення	ПЕР
10 000 – 35 000	1-4
35 000 – 100 000	4-7
100 000 – 350 000	7-12
350 000 – 1 000 000	12-15
1 000 000 +	15+

У дуже малих містах може бути лише одна або дві особи, які відповідатимуть за всі ці важливі функції. В більших містах ПЕР може бути повніше забезпечений персоналом, з одним чи кількома працівниками, що займатимуться кожною сферою, та додатковим персоналом для адміністративної підтримки роботи офісу. Незалежно від того, велике місто чи мале, важливо пам'ятати, що особи, які працюють у ПЕР, зокрема керівник, не обов'язково мають бути фахівцями в одній із зазначених сфер. Насправді кваліфіковані професіонали з економічного розвитку – універсали, а не вузькоспеціалізовані фахівці.

Вони лише повинні бути обізнані достатньо, щоб переконливо спілкуватися з підприємцем, інженером-будівельником, журналістом, іноземним інвестором, міським головою та депутатами або з малозабезпеченим чи безробітним. Тому часто практикою є залучення «свіжих» людей до роботи в ПЕР, бажано з приватного сектора. Ці особи мають поєднувати професійний досвід та освітню базу, які якнайкраще допомагають команді з економічного розвитку працювати з різноманітними питаннями, що виникають у процесі місцевого економічного розвитку [7].

Нижче подано рекомендовану організаційну структуру ПЕР з мінімальною кількістю потрібного персоналу для міста з населенням 35 000 – 100 000 мешканців.

Важливо, щоб кожен працівник ПЕР мав комп'ютер з програмним забезпеченням Microsoft та доступом до Інтернету. Важливо також придбати Географічну інформаційну систему (GIS), за допомогою якої інформаційний менеджер зможе точно позначати та відслідковувати землі та будівлі комунальної власності, які можуть бути ресурсом для економічного розвитку.

Як створити підрозділ з місцевого економічного розвитку? Багато міст уже мають те, що вважається підрозділами з економічного розвитку, чи фахівців, відповідальних за питання економіки. У таких випадках важливо, щоб місто провело оцінку своїх

нинішніх дій з економічного розвитку та визначило рівень відповідності існуючої структури цілям створення робочих місць та підвищення економічного добробуту. Якщо такої відповідності немає, місто слід провести реструктуризацію підрозділу, скориставшись найкращими європейськими та світовими практиками, які описано в інструментарії.

Нижче подається перелік рекомендованих кроків реорганізації чи створення успішного підрозділу з економічного розвитку [4]. Більшість цих кроків буде здійснено керівником ПЕР після прийняття його на роботу.

Кроки до успіху:

1. Розробка чіткої місії міста стосовно економічного розвитку. Якщо місто збирається розпочати стратегічне планування економічного розвитку, цей процес надасть можливість широкого обговорення, в результаті якого буде сформульовано місію, спільну для всієї громади.

2. Перегляд функцій економічного розвитку, які зараз виконуються структурами міської влади.

3. Визначення людських і фінансових ресурсів, наявних для ПЕР. Цей крок допоможе виявити ресурси для забезпечення місії і в багатьох аспектах визначить майбутні обсяги роботи й можливості ПЕР.

4. Розробка завдань для нового/реорганізованого підрозділу з економічного розвитку та визначення ресурсів, необхідних для виконання завдань.

5. Призначення керівника, який візьме на роботу інших працівників, що займатимуться конкретною роботою лише і саме в цьому підрозділі. Оскільки працівники, які відповідають сучасним вимогам до роботи в такому підрозділі, зазвичай недешево коштують на ринку праці, слід передбачити можливості залучення відповідних ресурсів для їхнього залучення і утримання на службі громаді.

6. Встановлення критеріїв визначення результативності заходів. Зазвичай безпосереднім результатом ініціатив з економічного розвитку може бути збільшення кількості робочих місць у приватному секторі або нових підприємств. Якщо це можливо, слід поставити оплату праці персоналу ПЕР у залежність від результативності та успішності роботи.

7. Встановлення чітких взаємозв'язків з іншими підрозділами міськвиконкому, відповідальними зокрема за планування, транспорт, комунальні послуги. В ідеалі всі ці служби повинні діяти в межах пріоритетів, визначених ПЕР.

8. Розробка і початок виконання плану навчання персоналу ПЕР. Управління місцевим економічним розвитком – це професія, яка не стоїть на місці. Тому без спеціалізованих тренінгів з найновіших технологій місцевого економічного розвитку ПЕР втратить свою конкурентоспроможність. Слід пам'ятати, що рівень і навички команди ПЕР в багатьох аспектах зумовлює майбутнє економічне зростання громади.

9. Промоція діяльності ПЕР у громаді. Діяльність підрозділу з економічного розвитку не повинна бути невидимою. Для міста іноді нелегко виділити відповідні ресурси на функціонування ПЕР, тому й громадяни, і представники влади мають знати, що відбувається з цими ресурсами і які успіхи сталися завдяки діяльності ПЕР.

10. Надання щорічних звітів міській раді про успіхи та досягнення ПЕР. Більш регулярні проміжні звіти можуть подаватися один раз на 2 – 3 місяці.

Ефективність такої діяльності з управління економічним розвитком міста доведена багаторічною практикою муніципалітетів країн Європи та Північної Америки.

Висновки. Отже, можна зазначити об'єктивність інтересу дослідників до питань розвитку територіальних громад. Адже саме на рівні територіальних громад зосереджено сьогодні основний ресурс для забезпечення сталого економічного розвитку держави, забезпечення належної якості життя громадян. Залежно від обраного концептуального підходу, а також з урахуванням системи поглядів і досвіду практичної діяльності, що склалася, усю різноманітність моделей місцевого економічного розвитку узагальнено можна звести до семи основних:

розвиток як раціональне вирішення конкретних проблем, як створення «машини зростання», як управління підприємницькою активністю, як збереження природного і соціального середовища, як вивільнення людського потенціалу, як результат діяльності керівництва, і як досягнення соціальної справедливості. При чому найбільшу популярність останнім часом набувають моделі, орієнтовані, головним чином, на використання людського потенціалу, на збереження природного і соціального середовища, вирішення соціальних проблем. Узагальнення всіх сучасних наукових підходів дозволяє зробити висновок про те, що:

– розвиток громад і розвиток суспільства – процеси, нерозривно пов'язані між собою, хоч напрями та зміст цього розвитку можуть відрізнятися;

– зміни в розвитку окремої територіальної громади відбуваються через зміни в діяльності її членів;

– розвиток територіальної громади – це багатоплановий процес, який охоплює зміни інфраструктури, соціальної сфери, економіки тощо;

– базовим у процесі розвитку територіальних громад є економічний розвиток. Сучасні вимоги до процесу

управління місцевим економічним розвитком передбачають, що він:

- спирається на стратегічне планування;
- намагається охопити всі ресурси територіальної громади і ефективно їх використати;
- спрямований на включення в діяльність наявного потенціалу терито-

ріальної громади, переведення його в ресурси, які діють на задоволення потреб громадян.

Іншими словами, управління економічним розвитком повинно бути спрямоване на зростання внутрішніх ресурсів кожної громади, тобто включення ендogenous потенціалу в нову, сучаснішу діяльність.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бандурка О. М., Петрова К. Я., Удодова В. І. Державне регулювання економіки: Підручник для вищих закл. освіти МВС України. - Х.: Вид-во Ун-ту внутрішніх справ України, 2000. — 160 с.
2. Державне регулювання економіки: Навч. посібник / С. М. Чистов, А. Є. Никифоров, Т. Ф. Куценко та ін. — К.: КНЕУ, 2000. — 316 с.
3. Михайловська О. В. Світовий досвід державної підтримки інноваційних процесів / О. В. Михайловська // Актуальні проблеми економіки. — № 11. — 2005. — С. 101–109.
4. Місцевий економічний розвиток: моделі для успіху / Недержавний аналітичний центр «Інститут реформ». — Київ, 2003. — 41 с.
5. Свинбурн Г. Местное экономическое развитие / Краткий справочник. — Вашингтон, Округ Колумбия, 2006. — 14 с.
6. Стеченко Д.М. Державне регулювання економіки: Навч. пос. — К.: МАУП, 2000. — 176 с. — с.87 – 89.
7. Стимулювання економічного зростання на місцевому рівні / С.О.Біла, О.В. Шевченко, М.О. Кушнір, В.І. Жук [та ін.]. — К.: НІСД, 2013. — 54с.
8. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004–2015 роки) «Шляхом Європейської інтеграції» / [авт. кол. : А. С. Гальчинський, В. М. Геєць та ін.] / Ін-т екон. прогнозування НАН України, М-во економіки та з питань європ. інтегр. України. — К. : ІВЦ Держкомстату України, 2004. — 416 с.
9. Топчієв О.Г. Регіональний розвиток України і становлення державної регіональної політики: навчально-методичний посібник / Топчієв О.Г., Безверхнюк Т. М., Тітенко З. В. — Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2005. — 224 с.
10. Шевчук Л.Т. Світовий досвід місцевого самоврядування у регулюванні розвитку великих міст // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. — Львів, 2000. — Вип.14: Регіональне управління і місцеве самоврядування. — С.126-137.
11. Bates T. Theories of Entrepreneurship // Theories of Local Economic Development. Perspectives from Across the Disciplines. /Ed. By Richard P.Bingham, Robert Mier. Sage Publications. 2011. — №1. — P.48-62.
12. Blair P., Premus R. Locotion Theory //Theories of Local Economic Development. Perspectives from Across the Disciplines. Ed. By Richard P.Bingham, Robert Mier. Sage Publications. 2011. — №1— P.132-139.
13. Giloth R. Mier R. Cooperative Leadership for Community Problem Solving in // R.Mier et al. Social Justice and Local Development Policy. Newbuiy Park CA; Sage, 2003. — №4. — P. 165– 181
14. Holupka S. Shlay A. Political economy and Urban Development. //Theories of Local Economic Development. Perspectives from Across the Disciplines. Ed. By Richard P.Bingham, Robert Mier. Sage Publications. 2011. — №1— P.85-96
15. Wiewel W., Teitz M., Gilot R. The Economic Development of Neighborhoods and Localities. // Theories of Local Economic Development. Perspectives from Across the Disciplines./ Ed. By Richard P.Bingham, Robert Mier. Sage Publications. 2011. — №1— P. 16-25

REFERENCES:

1. *Bandurka O. M., Petrova K. Ya., Udodova V. I. Derzhavne rehuliuвання ekonomiky: Pidruchnyk dlia vyshchyykh zakl. osvity MVS Ukrainy (State regulation of the economy). Kh.: Vyd-vo Un-tu vnutrishnikh sprav Ukrainy, 2000. 160 p.*

2. Derzhavne rehuliuвання ekonomiky (State regulation of the economy). K.: *KNEU*, 2000. 316 p.
3. *Mykhailovska O. V.* Svitovyi dosvid derzhavnoi pidtrymky innovatsiinykh protsesiv (World experience of state support of innovation processes). *Aktualni problemy ekonomiky*. № 11. 2005. P. 101–109.
4. Mistsevyi ekonomichni rozvytok: modeli dlia uspikhu (Local economic development: a model for success). *Nederzhavnyi analitychnyi tsentr «Instytut reform»*. Kyiv, 2003. 41 p.
5. *Svynburn H.* Mestnoe ekonomicheskoe razvytye (Local economic development). *Kratkyi spravochnyk*. Vashynhton, Okruh Kolumbyia, 2006. 14 p.
6. *Stechenko D.M.* Derzhavne rehuliuвання ekonomiky (State regulation of the economy). K.: *MAUP*, 2000. 176 p. PP.87 – 89.
7. Stymuliuvannya ekonomichnoho zrostantia na mistsevomu rivni (Stimulate economic growth at the local level). K.: *NISD*, 2013. 54p.
8. Stratehiia ekonomichnoho i sotsialnoho rozvytku Ukrainy (2004–2015 roky) «Shliakhom Yevropeiskoi intehratsii» (Strategy for economic and social development of Ukraine (2004–2015) «European integration»). K.: *IVTs Derzhkomstatu Ukrainy*, 2004. 416 p.
9. *Topchiiev O.H.* Rehionalnyi rozvytok Ukrainy i stanovlennia derzhavnoi rehionalnoi polityky: navchalno-metodychnyi posibnyk (Regional development of Ukraine and formation of the state regional policy). Odesa: *ORIDU NADU*, 2005. 224 p.
10. *Shevchuk L.T.* Svitovyi dosvid mistsevoho samovriaduvannya u rehuliuванні rozvytku velykykh mist (World experience of local self-government in the regulation of development of cities). *Sotsialno-ekonomichni doslidzhennia v perekhidnyi period*. Lviv, 2000. Vyp.14: *Rehionalne upravlinnia i mistseve samovriaduvannya*. P.126-137.
11. Bates T. Theories of Entrepreneurship // Theories of Local Economic Development. Perspectives from Across the Disciplines. /Ed. By Richard P.Bingham, Robert Mier. Sage Publications. 2011. – №1. – P.48-62.
12. Blair P., Premus R. Locotion Theory //Theories of Local Economic Development. Perspectives from Across the Disciplines. Ed. By Richard P.Bingham, Robert Mier. Sage Publications. 2011. – №1– P.132-139.
13. Giloth R. Mier R. Cooperative Leadership for Community Problem Solving in // R.Mier et al. Social Justice and Local Development Policy. Newbuiy Park CA; Sage, 2003. – №4. – P. 165– 181
14. Holupka S. Shlay A. Political economy and Urban Development. //Theories of Local Economic Development. Perspectives from Across the Disciplines. Ed. By Richard P.Bingham, Robert Mier. Sage Publications. 2011. – №1– P.85-96
15. Wiewel W., Teitz M., Gilot R. The Economic Development of Neighborhoods and Localities. // Theories of Local Economic Development. Perspectives from Across the Disciplines./ Ed. By Richard P.Bingham, Robert Mier. Sage Publications. 2011. – №1– P. 16-25

Соколовська Оксана Олексіївна – здобувач

Дніпропетровський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України
Адреса: 49044, м. Дніпропетровськ, вул. Гоголя, 29
E-mail: anaskosok@ukr.net

Семенов Максим Вікторович – здобувач

Дніпропетровський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України
Адреса: 49044, м. Дніпропетровськ, вул. Гоголя, 29

Sokolovska Oksana Oleksiivna – applicant

Dnepropetrovsk regional institute of public administration, the National academy of public administration, office of the President of Ukraine
Address: 29, Gogol Str., Dnipropetrovsk, 49044
E-mail: anaskosok@ukr.net

Semenov Maksym Viktorovich – applicant

Dnepropetrovsk regional institute of public administration, the National academy of public administration, office of the President of Ukraine
Address: 29, Gogol Str., Dnipropetrovsk, 49044